

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ปัญหาเรื่องมูลฝอยนับวันจะรุนแรงกว้างขวางมากขึ้น หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องพยายามหามาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาก็สอดคล้องกับสภาพสังคมและสถานการณ์ของปัญหา ที่เปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ แต่ที่ผ่านมามีปรากฏว่าไม่สามารถแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาเหตุจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างต่อเนื่อง การมีผลผลิตใหม่ ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดค่านิยมในการบริโภคสินค้าที่สูงขึ้น ส่งผลให้มูลฝอยเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ประสิทธิภาพในการจัดการมูลฝอยเหล่านี้ไม่ได้เพิ่มขึ้นสัมพันธ์กับปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นด้วย

เทศบาลนครลำปางจัดว่าเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนทางพาณิชยกรรม และอุตสาหกรรมค่อนข้างมาก ทำให้เกิดการขยายพื้นที่เมืองออกไปเป็นแหล่งประกอบอาชีพ และสร้างรายได้ของประชาชนในเมืองและโดยรอบเข้ามาในพื้นที่เทศบาลนครลำปาง ส่งผลให้มูลฝอยมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นโดยสัมพันธ์กับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และเป็นเหตุให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครลำปางเปลี่ยนแปลง ชุมชนเมืองเสื่อมโทรมลง

จากปัญหามูลฝอยข้างต้น วิธีการหนึ่งที่จะปลูกฝัง ให้นักเรียนมีนิสัยที่ดีในการจัดการมูลฝอย คือ โรงเรียน หรือสถานศึกษาจะต้องปลูกฝังนิสัยของนักเรียน ให้เห็นความสำคัญของปัญหามูลฝอย การจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะโรงเรียนจะเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน และนักเรียนจะนำสิ่งที่ดี ๆ ไปสู่หมู่บ้าน ตำบลของตน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้การจัดการมูลฝอยได้ผลดียิ่งขึ้น

โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านศรีบุญเรือง) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นสถานศึกษาแห่งหนึ่งที่จะสามารถปลูกฝัง สร้างนิสัยที่ดีให้กับนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยได้อีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า ครู - นักเรียนในโรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านศรีบุญเรือง) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย คัดแยกมูลฝอย มีวิธีการกำจัดมูลฝอย การนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่หรือไม่อย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งโรงเรียนเทศบาล 5 และเป็นแนวทางให้โรงเรียนอื่น ๆ ที่สนใจนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูของโรงเรียนเทศบาล 5 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 26 คน และ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ของโรงเรียนเทศบาล 5 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ระดับชั้นละ 60 คน รวมเป็น 120 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการกำจัดมูลฝอยของนักเรียน และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้านการจัดการมูลฝอย โรงเรียนเทศบาล 5 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการการศึกษา

ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

5.1.1 วิธีการกำจัดมูลฝอยของนักเรียน

ในการกำจัดมูลฝอยของครูและนักเรียนจะใช้การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมระหว่างครูและนักเรียน โดยกำหนดกิจกรรมเป็นโครงการต่าง ๆ โดยครูจะเป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย รวมทั้งถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัปัญหามูลฝอยให้นักเรียนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษา และผู้ติดตามประเมินผล ร่วมกับนักเรียน ในขณะที่นักเรียนจะเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง สำหรับขั้นตอนการกำจัดมูลฝอยที่โรงเรียนดำเนินการเริ่มตั้งแต่นโยบายที่เป็นรูปธรรมชัดเจนของโรงเรียน การให้นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการแต่ละขั้นตอน โดยใช้แนวคิดการวางแผนและการบริหารโครงการอย่างเป็นระบบ คือ มีการวางแผน ดำเนินการตามแผน ติดตามประเมินผลแผน และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแผนหรือโครงการใหม่ต่อไป ซึ่งทำให้โรงเรียนมีโครงการต่อเนื่องที่ขยายผลจากโครงการเดิม

5.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้านการจัดการมูลฝอยโรงเรียนเทศบาล 5 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้านการจัดการมูลฝอย คือ ความคิดเห็นต่อนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้านักเรียนเห็นด้วยมากต่อนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำจัดมูลฝอยมาก หากนักเรียนเห็นด้วยปานกลางต่อนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมปานกลาง

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้านการจัดการมูลฝอย คือ ความคิดเห็นของนักเรียนต่อนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความรู้ความเข้าใจเรื่องปัญหามูลฝอย และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหามูลฝอยไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้านการจัดการมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีเจตคติที่ดีหรือเห็นด้วยมากกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้านการจัดการมูลฝอย มาก ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ นักเรียนที่เห็นด้วยมากกับนโยบาย หรือมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปัญหามูลฝอยมากที่สุด จะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้านการจัดการมูลฝอยมาก ในทางตรงกันข้าม หากเห็นด้วยปานกลาง จะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้านการจัดการมูลฝอย ปานกลาง ซึ่งในการปฏิบัติของโรงเรียน

เทศบาล ครู และสถานักเรียนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดโครงการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นเรียน ในการกำหนดบทบาทของการกำจัดมูลฝอยของครู จะอยู่ในรูปแบบของการกำกับดูแลรับผิดชอบตามเขต การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำจัด/คัดแยก/แปรรูป หรือเป็นผู้ให้คำแนะนำวิธีการหรือแนวทางที่ถูกต้องให้แก่นักเรียนอย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรม เนื่องจากการให้ความรู้ความเข้าใจ หรือแนวทางที่ถูกต้องย่อมจะทำให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้อง ฉะนั้นบทบาทของครูจึงต้องเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน ให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย เช่น วัสดุสาเหตุที่ทำให้เกิดมูลฝอย รู้จักชนิดของมูลฝอย รู้วิธีการกำจัดมูลฝอยที่เหมาะสมกับชนิดของมูลฝอย เป็นต้น รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนรู้ถึงผลกระทบของปัญหา มูลฝอยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เมื่อนักเรียนมีความรู้เพียงพอก็สามารถที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ว่า ปัญหามูลฝอยมีความรุนแรงมากน้อยแค่ไหน นอกจากนี้กิจกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยเน้นความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียน ก็จะเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมในการกำจัดมูลฝอยของนักเรียน

ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้พบว่า วิธีการกำจัดมูลฝอยของครูและนักเรียนของโรงเรียนเทศบาล 5 จังหวัดลำปาง ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายในโรงเรียนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของนักเรียน และการมีนโยบายทางด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารที่ดี ทำให้การจัดการกับมูลฝอยของโรงเรียนเป็นไปอย่างตรงเป้าหมาย ทำให้เกิดข้อค้นพบที่ว่า การจัดการกับปัญหาหรือจัดทำโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนถ้ามีนโยบาย แผนงานที่ดีก็เชื่อได้ว่าโครงการนั้น ๆ น่าจะประสบผลสำเร็จได้ไม่ยากนัก

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

โรงเรียนเทศบาล 5 มีการดำเนินโครงการในการจัดการมูลฝอยอย่างมีรูปแบบตามนโยบายที่เป็นรูปธรรมของผู้บริหาร มีการนำแนวคิดวิธีการลดปริมาณมูลฝอยตามวิธี 5 Rs มาใช้ได้อย่างครบถ้วน ได้แก่ Reject Reduce Reuse Repair และ recycle ซึ่งจะเห็นได้จากโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้นตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม และดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามแผนที่ได้วางไว้ พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น ทำให้โครงการมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการวางแผนงานและบริหารโครงการของชูเกียรติ ลิสุวรรณ์ ที่ว่าการวางแผนงานและบริหารโครงการเป็นเครื่องมือสำคัญในการตัดสินใจ

ดำเนินงานอย่างมีเหตุผลและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงขององค์กรและบริบทแวดล้อม การวางแผนและบริหารโครงการเป็นกระบวนการ ที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถบรรลุผลวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังคงสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของอकिन ริฟพัฒนา ที่ว่าการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนา เพราะเป็นวิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารด้านสภาพการณ์ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของกลุ่มที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามแผนงาน และโครงการต่าง ๆ การที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและวางแผนพัฒนาจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมการพัฒนามากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การดำเนินงานอย่างเข้มแข็งจริงจัง จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวผู้บริหารของโรงเรียนเทศบาล 5 ได้มีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีการวางแผนโดยพิจารณาสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน ซึ่งแผนงานที่ได้เกิดจากการร่วมมือระหว่างนักเรียน บุคลากรของโรงเรียน และชุมชน ทำให้มีการดำเนินกิจกรรม/โครงการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน โดยในการจัดระบบประมาณสำหรับการบริหารโครงการ นอกจากจะจัดสรรจากงบประมาณของโรงเรียนแล้ว ยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกอีกด้วย

นโยบายการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน และชุมชน ทำให้โรงเรียนเทศบาล 5 ประสบความสำเร็จในการจัดการมูลฝอยอย่างมาก ซึ่งจะเห็นว่านักเรียน ส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหา มูลฝอยก่อนข้างบ่อย โดยได้รับจากคุณครูและสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปัญหามูลฝอยในระดับมาก ส่งผลทำให้นักเรียนมีความตระหนักถึงปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนในรูปแบบเน้นการมีส่วนร่วม และการปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ทำให้เกิดความพร้อม ความกระตือรือร้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย และปัจจัยประการหนึ่งที่มีส่วนสัมพันธ์ให้นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ก็คือ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีหรือเห็นด้วยมากกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของผู้บริหาร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนาพร ประสิทธิ์นราพันธุ์ (2544) ที่ได้ทำการศึกษาการจัดการขยะชุมชน: กรณีบ้านดงม่อนกระทิง เทศบาลนครลำปาง และผลการศึกษาสอดคล้องกับ สุธีรัตน์ มหาสิงห์ (2542) ที่ศึกษาบทบาทของสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน : กรณีศึกษาในพื้นที่เขตสุขาภิบาลอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และสอดคล้องกับ จตุพร บุณนาค (2540) ที่ศึกษาโครงการการจัดการขยะมูลฝอยด้วยธุรกิจสีเขียวในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขलगค์นคร ซึ่งพบว่า ชุมชนมีกระบวนการในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยด้วยตนเอง มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเชิงบวก อีกทั้งยังมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งปัจจัยที่มีผล

ต่อการจัดการขยะมูลฝอยได้แก่ การรับรู้ข่าวสาร การสนับสนุนของหน่วยงานภายนอก และความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย

จากแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่กล่าวว่า การที่ให้ประชาชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของประชาชนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเองรู้จักวิเคราะห์ ถึงสถานการณ์ที่ตนเองเป็นอยู่ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเมื่อจำเป็น กระบวนการพัฒนาที่จะเกิด ไปด้วยความสมัครใจปราศจากการบังคับ ประชาชนจะมีบทบาทหลักในการพัฒนาความสามารถ และสามารถพึ่งตนเองได้ และผลแห่งการพัฒนาก็จะตกอยู่กับชุมชนนั่นเอง การที่ทุกคนมีส่วนร่วม ในการคิดค้นปัญหาและวางแผนพัฒนา จะทำให้เกิดความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมการพัฒนามาก ยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การดำเนินงานอย่างเข้มแข็งจริงจัง อีกทั้งเป็นการช่วยระดมทรัพยากรในหน่วยงาน และปัจจัยอื่น ๆ มาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาอีกด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความพร้อมใจที่จะคิด ตัดสินใจ กระทำสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการ ติดตามประเมินผลการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยความสมัครใจ มิใช่การบังคับ หรือการใช้สิ่งของ ล่อใจต่าง ๆ มาชักจูง ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงขึ้นอยู่กับสติ ความรับผิดชอบและระดับคุณภาพด้าน จิตใจของบุคคลนั้น ๆ ด้วย ซึ่งจากทฤษฎีอาจจะกล่าวได้ว่า การที่นักเรียนได้รับความรู้เพียงพอ ที่จะตัดสินใจหรือตระหนักถึงปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งได้รับ ข้อมูลข่าวสารค่อนข้างบ่อย ทำให้กระตุ้นจิตสำนึกในเรื่องของปัญหามูลฝอย นอกจากนี้ สังคม แวดล้อมยังให้ความสำคัญกับปัญหามูลฝอยโดยกำหนดเป็นนโยบายและโครงการอย่างชัดเจน มีการ ปฏิบัติอย่างเห็นผลที่ดี ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติในเชิงบวกต่อนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ก่อให้เกิดความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดียิ่งถือได้ว่าการจัดการมูลฝอยประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัชราภรณ์ วิริยะประสพโชค (2543) ศึกษาผลกระทบของการ รณรงค์การคัดแยกมูลฝอยในเทศบาลเมืองเชียงราย พบว่า ระดับความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะไม่มี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะ ส่วนระดับความพึงพอใจในเรื่องการคัดแยกมูลฝอยมี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และยังสอดคล้อง กับสุริรัตน์ มหาสิงห์ (2542) ศึกษาบทบาทของสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน : กรณีศึกษาใน พื้นที่เขตสุขาภิบาล อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสตรีที่มีความรู้เรื่องการจัดการขยะ แตกต่างกัน มีบทบาทในชุมชนแตกต่างกัน แต่ขัดแย้งในเรื่องของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดการขยะในครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ผลการศึกษายังมีส่วนที่ขัดแย้งกับการศึกษาของ ธนาพร ประสิทธิ์นราพันธุ์ (2544) ศึกษาการ จัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีบ้านดงม่อนกระทิง เทศบาลนครลำปาง พบว่า ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะของชุมชน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ นักเรียนได้รับความรู้ความ

เข้าใจและข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งกิจกรรมเป็นกิจกรรมเชิงนโยบาย ที่ทุกคนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง เสมือนเป็นสภาพแวดล้อมที่ชุมชนจะต้องปฏิบัติ เป็นวัฒนธรรมของชุมชน จากการกระตุ้นทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติทำให้นักเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหามูลฝอย และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ความคิดเห็นต่อนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยก็แตกต่างกันด้วย เนื่องจากเจตคติเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของบุคคล ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้งทางบวกหรือลบ โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม ทัศนคติ มหาวิทยาลัย (2531) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจ บุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือการแสดงผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดนั้น ความคิดบางอย่างเป็นผลการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ซึ่งเกิดขึ้นกับคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม ฯลฯ และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ จากแนวคิดเรื่องความคิดเห็นสามารถอธิบายได้ว่า ถ้านักเรียนมีความเชื่อว่านโยบายสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเป็นโครงการที่ดี ช่วยให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ช่วยพัฒนาโรงเรียนและส่งผลที่ดีหรือไม่ขัดกับอารมณ์ของตนเองก็จะทำให้นักเรียนเต็มใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม แต่ถ้าตรงกันข้าม หากนักเรียนมีความเชื่อว่านโยบายสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเป็นโครงการที่ขัดกับความรูสึกของตนเอง จะทำให้นักเรียนไม่ยอมเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม แม้ว่าตนจะตระหนักถึงปัญหาก็ตาม

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษานี้ อาจเป็นแนวทางในการนำวิธีการจัดการมูลฝอยไปใช้กับชุมชนใกล้เคียงที่ประสบปัญหาเรื่องมูลฝอยได้ดังนี้

1. การดำเนินกิจกรรม/โครงการจะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของทุกคน แต่การที่จะให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี มีความชัดเจน และสอดคล้องกับสภาพการณ์ในพื้นที่ ดังนั้น ผู้นำในชุมชนจะต้องมีการวางแผนนโยบายในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน โดยจะต้องเป็นความเห็นชอบจากคนในชุมชน
2. ให้คนในชุมชนร่วมกันวางแผนดำเนินกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดร่วมกัน และเมื่อมีการดำเนินกิจกรรมจะต้องทำการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาโครงการอื่น ๆ ต่อไป

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากขึ้น เพื่อจะได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีความคาดเคลื่อนน้อยที่สุด
4. โรงเรียนควรมีการสอนและให้ความรู้เรื่องการจัดการกับมูลฝอยอย่างถูกวิธีกับเด็กตั้งแต่อนุบาลและควรมีการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษากับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญกับปัญหามูลฝอย
5. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนอื่น ๆ ที่อยู่พื้นที่นอกเขตเทศบาลเพื่อเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบด้านนโยบายและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของแต่ละโรงเรียน เพื่อนำผลที่ได้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป